

Leto XXIII - N. 14 (473)

Udine, 31. julija 1972

Izhaja vsakih 15 dni

Enotni kulturni prostor

Cedalje bolj, tako pri nas kot v matični domovini, prihajamo do spoznanja, da tvori Slovenija v nekem smislu enoten kulturni prostor. In kaj pojmuje pod pojmom enotnega slovenskega prostora? Predvsem realno dejstvo, da smatramo ozemlje, na katerem žive Slovenci strnjeno, ne glede na državne meje, za enoten slovenski kulturni prostor. Gre za preprosto, zgodovinsko dejstvo, da na tem prostoru živimo Slovenci že dolga stoletja in da smo v vsej zgodovini znali ohraniti in tudi razvijati dalje svojo nacionalno bit, to je svoj jezik, kulturo in tradicijo. In če danes obravnavamo ta prostor predvsem s kulturnega aspekta, poudarjam predvsem zgodovinska dejstva, ki nimajo nikakršnih političnih in drugih implikacij, to je poseganja v suverenost drugih držav in nacij nad našim etničnim ozemljem. Vendar pa hkrati s tem manifestiramo jasno in očno, to pa velja tako za Slovence v Italiji kot Avstriji in na Madžarskem, da smo Slovenci, da kulturno, jezikovno in nacionalno sodimo pod enotni prostor, ki ga matična dežela, socialistična republika Slovenija, brez kakršnihkoli aneksijskih in teritorialnih pretensioni smatra v kulturnem smislu za prostor, kjer je prisotna enotna slovenska kultura, enoten slovenski jezik, enotna tradicija slovenskega naroda.

V tem smislu sodi torej tudi Beneška Slovenija skupaj z Rezijo in delom Kanalske doline, kjer živijo Slovenci, pod ta enoten slovenski kulturni prostor. In kaj pomeni to? To pomeni samo to, da so vsa naša številna narečja del slovenskega jezika, da je vsa naša pisana in ustna književnost del slovenske književnosti, da smo skratka nedeljiv del slovenskega naroda, kar so tako nam kot Slovencem v Avstriji in drugod razne teorije in druga šovinskična mišljenja hotela zanikavati in asimilirati slovensko prebivalstvo ne samo s silo, temveč tudi z neznanstvenimi teorijami tamkajšnjih Slovencih kot potomci najrazličnejših praprebralcev današnjega slovenskega kulturnega prostora. Vsekakor pa nam danes vse večja in naraščajoča zavest, da smo del slovenskega naroda in prostora, na katerem ta narod živi, daje potrebno zavest, da lahko zahtevamo svoje temeljne in človečanske pravice, to je sole v materinem jeziku in sploh priznanje, da smo Slovenci.

To spoznanje pa prihaja tudi v zavest večinskega naroda, ki spoznava in začenja priznavati našo narodno samobitnost in avtohtonost.

Čedalje večje zanimanje za slovenski jezik

Seminaria se je udeležilo okoli sto slušateljev iz vseh krajev sveta, med temi petindvajset iz Beneške Slovenije - Poučni izlet seminaristov v Rezijo, Čedad in po Soški dolini Pomembne izjave prof. Masanarija Kobayashija iz Japonske in prof. Wainmana iz Kanade

V prvi polovici julija je bil na univerzi v Ljubljani seminar slovenskega jezika, literature in kulture, ki se ga udeležuje vsako leto več pomembnih znanstvenikov z vseh krajev sveta, kjer na univerzah učijo slovanske jezike in med temi tudi slovenščino. Letos je bilo na seminarju tudi rekordno število Benečanov, saj se jih je nabralo kar petindvajset. Pa ni bilo nič čudnega, da jih je bilo toliko, saj je bil prvi teden seminaria posvečen zahodnim slovenskim pokrajinam, njihovi zgodovini, dialekton, folkloru. Tako so lahko poslušali rezijanske pravljice in pesmi, videli pa so tudi slike najlepših umetnostnih spomenikov v Beneški Sloveniji in njeni bližini. Seveda so se ob tem že posebno pridno učili slovenskega jezika, da so bili ob koncu tečaja učitelji zelo zadovoljni z njimi.

Motilo jih je edinole to, da sta ekskurziji potekali ena po Reziji in Benečiji, druga pa po Soški dolini. Slišali smo celo pripombo: »Ali ne bi raje šli na Madžarsko, saj tudi tam živi slovenska manjšina!« Tako se je večina Benečanov odločila za ekskurzijo po Soški dolini, nekateri pa so šli kar domov na obisk. Kljub temu pa se je ekskurzije po Benečiji udeležilo več kot sedemdeset slušateljev seminaria, povečini slavistov iz držav zahodne Evrope, bili pa so zraven še študentje in profesorji iz Amerike, celo iz daljne Japonske je nekdo prišel. Manjkalci so praktično le Afričani in Avstralci.

Izletniki so se pri nas res dobro počutili. V soboto zvezcer so jih na Ravanci v Reziji pričakali v gostilni citiravci, pevke in plesalci iz Osojan, ki so po večerji poskrbeli za prijeten in pristno domač folklorni program. Tudi zanimivo pravljico o mrtvecu, ki je prišel po dekle, ki mu je neprevidno obljudilo, da se bosta spet videla živa ali mrtva, smo slišali.

Goste od vseposod je po

večerji tudi pozdravil rezijanski župan, ki jih je v rezijanski zelzel, da bi se v naših krajih dobro počutili in da bi se pridno učili slovenščine, slovenskih dialektov in tudi drugih jezikov. Večer v Reziji se je končal s splošnim petjem in plesom in bilo je kar zanimivo gledati, kako so se stari in mlađi iz najbolj oddaljenih dežel poskušali v tipičnem rezijanskem plesu.

Naslednji dan so se izletniki odpeljali z avtobusi do Čedadu, kjer so si najprej ogledali muzej, langobardski temeljček in druge umetniške zanimivosti. Nato so se podali na sedež društva »Ivan Trinko«, kjer so jih pričakali nekateri Benečani, med njimi tudi predsednik društva Izidor Predan, ki jih je pozdravil in jim v kratkih obrisih povедal, kdo so in kako živijo Benečani. Od tu so odšli na kiosko v Špeter, kjer so si vsi razbijali glavo, zakaj ima beneško meso tako dober okus. Pojasnili smo jim, da je ta okus zato, ker dajejo Benečani k mesu vedno nekaj rožmarina. Tudi gubanco so dobili, nekateri celo »požegnano«. Ti so bili tako navdušeni, da so kar naprej kazali na svoj krožnik, da bi ja dobili še en »žegen«.

Po kiosku so avtobusi odpeljali proti Svetemu Štoblanu, kjer so jih sprejeli z zvonjenjem. Udeležili so se blagoslova in poslušali slovenske pete litanije, nakar jih je ogovoril gospod župnik, Mario Lavrenčič, ki jim je med drugim povedal, da je sveti Štoblan nemški svetnik, ki so ga prinesli domov

beneški izseljenci. Po blagoslovu so se izletniki in domačini posedli pred gostilno in se skupaj poveselili, nakar so izletniki odšli proti domu, spotoma pa so se ustavili še v Kromberku pri Novi Gorici, kjer so si ogledali razstavo tržaškega slikarja Lojzeta Spacala, ter v Ajdovščini, kjer so povečerjali.

Z ekskurzijo, kot tudi s tečajem samim, so bili udeleženci zelo zadovoljni. Posebno jih je ganil prisrčen sprejem, ki so ga bili deležni pri Benečanih. Prof. Wainman iz Kanade je to poudaril celo na končnem sprejemu pri rektorju ljubljanske univerze, kjer se je v imenu udeležencev zahvalil organizatorjem seminaria za vse, kar so jim v dveh tednih nudili. Takrat je prof. Wainman izrekel še posebno zahvalo beneškim priateljem. Ker takrat niso bili prisotni vsi tisti, ki so pri organizaciji izleta pomagali, se nam zdi prav, da zvejo za njegovo zahvalo s tega mesta.

Med udeleženci seminaria smo poiskali dva iz najbolj oddaljenih krajev, da nam na kratko sporočita svoje vtise. To sta že omenjeni prof. Wainman ter Masanari Kobayashi iz daljne Japonske. Slednji nam je svoje vtise sporočil v angleščini in jih tu objavljam v prevodu.

Kobayashi iz Japonske

Predvsem sem zelo vesel, da sem imel možnost spoznati se s tukajšnjim jezikom in kulturo. Se bolj sem vesel, da sem dobil tako lepo priložnost. Žal ni o tej deželi prav nič znanega in sploh si nisem predstavljal, kako je kaj tukaj. Prišel sem zato, da bi si pridobil nekaj znanja o slovenskem jeziku, vendar le iz lastnega zanimanja za slavistično jezikoslovje.

Preden sem dospel k vam, sem le fragmentarno poznal slovenski jezik, odkar pa sem tu, sem opazil, da je zelo zanimiv z vidika historične lingvistike. Končno naj še pripomnim, da ima slovenski jezik zelo bogato vrsto različnih dialektov, ki so zame prav tako zelo zanimivi. Končno bi rad izrazil globalno hvaležnost našim učiteljem, ki so mi pomagali, da sem se bolje spoznal z jezikom.

A. W. Wainman, Kanada

Kot udeleženec seminarja iz oddaljene dežele - Kanade - bi želel sporočiti nekatere vtise o našem izletu po Rezijanski dolini in Benečiji.

Cepav sem zelo pogostoma potoval po glavni cesti Benetke - Videm - Trbiž od leta 1945 do zdaj, se mi je zmeraj mudilo in zaradi tega

je bila ta - poleg enega kratkega obiska v Trstu leta 1946 - prva prilika, da sem se pogovarjal s Slovenci na tej strani meje.

Zane, ki živim v ogromni deželi, kjer ljudje v centralnem in zahodnem delu govorijo en sam jezik, angleščino, je težko razumeti razlog preživetja v sodobnem svetu narodnih manjšin in njihovih jezikov. Vendar se mi zdi, da je svet bolj zanimiv in že varujemo različne tradicije, folklora in jezike.

Letos mi je dala univerza University of British Columbia, ki je v mestu Vancouveru na obali Pacifika, dopust, da morem študirati v Evropi in sem izbral za temo še eno slovansko manjšino v Italiji, namreč Hrvate, ki že od 500 let živijo v Molisu in ki so do danes ohranili svoj materin jezik.

Za nov mejni prehod med Italijo in Jugoslavijo

Fred kratkim sta se sestala župana iz Praprotnega in Nove Gorice, da bi se pogovorila o možnosti odprtja novega mejnega prehoda v dolini Idrije. Med pogovori so ugotovili, da bi bilo za takšen prehod (poleg odobritve pristojnih ministrstev v Rimu in Beogradu) potrebno usposobiti samo kakih 100 metrov ceste na jugoslovanski in 150 metrov ceste na naši strani, hkrati pa razširiti in obnoviti 35 metrov dolg most čez Idrijo ter seveda postaviti potrebne obmejne objekte. Jugoslovanska stran je ob tej priložnosti poudarila, da bi novi mejni prehod zagotovo razbremenil prehode pri Robiu in v Novi Gorici. Na sestanku so se domenili, da bodo ustanovili tehnično komisijo, ki bo pripravila vse potrebno za nov mejni prehod, ki bo vsekakor pomemben tudi za našo pokrajino, zlasti pa za beneške Slovence.

Sicer pa imamo v videmski pokrajini samo štiri obmejne prehode prve kategorije: v Ratečah in Predelu za Kanalsko dolino, v Učejih za terske Slovence, ki hodijo v Kobarid ali Bovec in v Robiču pri Stupici v podborenski občini. To je vsekakor premalo in prehod prve kategorije v Idrijski dolini bi bil zelo koristen. Cepav onkraj meje ni večjih mest, so zato tu vinorodna področja, ki privablja v Idrijsko dolino, podaljšek Brd, številne nedeljske izletnike. In če bi skozi prehod v Idrijski dolini lahko hodili s pot-

Srečanje sosednih narodov

Dne 10. septembra t.l. bo v kraju Kamenjica, to je na planoti med Dolenjim Trbiljem in Staro goro, srečanje sosednih narodov. O programu in kažipotu bomo poročali v prihodnji številki.

Pokrajinske nagrade za turizem

Na nedavnem sestanku EPT, pokrajinskega združenja za turizem, so razdelili tudi številne nagrade najboljšim hotelirjem in turističnim delavcem v minulem letu. Zlato medaljo z diplomo je med drugimi prejel tudi Onesti, hotelir iz Špetra ob Nadiži.

Pevski zbor »Rečanj« iz Ljubljane na »Tretjem kulturnem tednu« v Šentvidu pri Stični. Več na 3. strani.

PO NAŠIH VASEH IN DOLINAH

Turizem v Krnahtski dolini si utira pot

Preurejene gostilne, specialitete, dobro vino in domače počutje privabljajo v svojo sredo vedno več izletnikov

Krnahtska dolina je področje, ki nudi vse zapeljivosti gora. Bistri hudournik Krnahta, ki veselo preskaže skale in se tu pa tam kot valček skrije v razraščeno zelenje ob bregu, privablja vsako nedeljo številne izletnike iz Vidma, Gorice, Cente in od drugod v senco, da se osvežijo in naužijo čistega zraka.

Sedaj, ko je cesta asfaltirana do Viškorše (do nedavnega je bila namreč samo do mostu na Ravnem pri Debelju), krenejo seveda vsi tudi tja, da zaključijo izlet z dobro malico ali večerjo v kakšni dobri oštariji. Vse viškorske oštarije so zato danes preurejene in kar tekmujejo med seboj, katere bo pritegnila čim več gostov.

Ustavili smo se tam, kjer smo videli največjo gnečo, vrsto avtomobilov raznih registracij in vabljeni vonj iz kuhinje. Našega «konjička» smo potisnili na neko dvorišče in po par korakih smo že bili pri «Staku». Nismo se zmotili. Zastonj senizbralo pri prijazni in gostoljubni oštirki Ileani toliko izletnikov, saj je znala tako urediti svoje lokale, da so zares domači, preprosti ali lukuzni, kakor jih hoče kdo oceniti, in sprejmejo lahko vsakega gosta, preprostega in zahtevnega. Da ne govorimo o ognjišču v posebni sobi, na katerem tli «čok» v trdi zimi noč in dan, bomo povedali raje kaj je v taverne. Podjetna oštirka in njen mož sta staro klet uredila tako čudovito, da se vsakomur, ki jo obišče, za dolgo vtisne v spomin. Šla sta po vseh vaseh tipanskega komuna in zbrala najrazličnejše stare predmete, ki so jih nekdaj uporabljali in sedaj ležali zapuščeni po «čaštih» ali zavrnjeni v kakšnem kotu «solarja»: žličarje, coklne za teptanje zemlje, kolovrat, preslico, razne bokale, možnarje, mlinčice in še nešteto drugih «imprestov», za ka-

tere res ne vemo pravega imena, le najstarejši domačini vedo za kaj so jim nekdaj služili. Kdor si jih hoče ogledati, so tam, v taverni, in v nekem kotičku je tudi «palk» za orkester, kjer v poletnih mesecih in v predpustu nastopajo razni ansamblji, pogostoma tudi iz bližnjih krajev onkraj meje, iz Slovenije. Pojejo in igrajo moderne in stare «viže».

Pa ne samo domače vzdušje, tudi dobra kuhinja in jedilna soba z lepim razgledom privablja izletnike v to oštarijo, kjer se meša staro z novim in novo s starim. Da pa ne bo kdo rekel, da delamo reklamo samo za to že daleč naokoli poznano gostilno, naj povemo, da so

tudi druge dobro založene z viškorskimi specialitetami in odličnimi vini iz bližnjih Nem, Ramandolja in ostalih vinorodnih področij Beneške Slovenije.

Turizem si torej le utira pot v teh krajih, a velika škoda je, da cesta ni vseskozi asfaltirana. Mislimo namreč na tisti del med Viškoršo in Sedlišči (Micottis) oziroma Brdom v Terski dolini, ker bi se tako lahko ustvarila prekrasna turistična krožna pot: po Krnahtski dolini navzgor in po Terski navzdol ali obratno. To delo je sicer v načrtu, a kdaj bo uresničeno, je težko reči, saj so potrebna precejšnja sredstva, ker jo je treba tudi razširiti.

IZ TERSKE DOLINE

Komunski konsej tou Barde

Pod predsedstvom sindika Sinicca Sergija se je zbral konsek komunal od Barda. Večina na aprovala več deliber giunte, saj konsejirji z voti majorance so aprovali dati na fit za 96 mil lir na ljeto škuolo ta na Njivici anu dan kontribut za 80.000 lir Uficihu «Pubbliche relazioni» od Triesta, voden od Carla Debetta, za izdajo male brošure, ke na počaži anu opisi lepote anu kraje komune Cente, Njem, Tipane anu Barda.

Konsek u poten določiu geometra Cesaria Andreani od Terà, za ke u izdeli načrt (progetto) za pot od Barda tou Hrastje za 7 milijonov lir. Za tjen kle u aprovou računski zaključek (conto consuntivo) tou teje mizuri. Giunta na prejela dan inkas 117.715.938 lir, od tjele kle to restalo od prej (residui) 53.510.565 lir, katerin to ma dodati pristnosti (competenze), ke pa so bilē za 64.205.373 za razna javna dela. Administratorji so pa izdali (uscite)

103.565.580 lir, restalo to je za plačati od prej (residui) 47.130.163 lir anu pristojnosti od prejsnjih ljet (competenze) pa so be 56.435.417, zatu pa na restala na 31. decembra 1971 blagajniška gotovina (fondo cassa) za 14.149.958 lir. Konsek u poten določiu (designou) tri predstavnike tou komitat komunal ONAIRC, na podlagi zakona štev. 19 od julija 1965, ke so Cullino Itariale od Terà, Lendaro Mario od Njivice anu Cher Remo od Barda za manjšino. Konsejirji so poten aprovali storti tri mutue (posojila) po dan milijon lir vsaki s hranilnicu (Cassa di risparmio di Udine) za pokomodati pot tou Sedliščah, za javno rasvetljavo (illuminazione pubblica) anu za pokomodati semetjerihe (pokopališča). Aprovali so še proget poti po te Dolnjih Sedliščah od Gjave do stare osterije Brizkulje, pa še načrt popravite cestne segnaletike anu železnih pregraj (barriere metalliche) do Prjesake za 10 milijonov lir.

Ljepo to tjelo biti, če bi svetovalci večine sprejeli predlog za postavitev dvojezičnih tabel za vsako vas. Proti koncu sedude so konsejirji majorance aprovali licenziati guardio komunal, zatu ke u nji več bizunjo. Ma to se zdi, ke njèa funkcija je senjè povno importantna, zatu ke nas u se kaže necesarj dan vigil urban, ke u kontroli trafi anu razna djela po paizah, ke u uardiji nove boskè povsod nasejane ali pa rože naših gor, ke nu turisti ruvinuјu anu tarzejo, več koj tu pa u resta simpri important dan «messo guardia» za razna opravila po cjelemu komunu. Konsejirji so poten deliberati aumentati štipendijo mjeđih (zdravniku) za 224 mil po mjesecu. Mjedeh però u ma biti tou ambulatorije jez zjutra od 9 do 12,30 anu popudnè djetati vizite po hišah.

IZ NADISKE DOLINE

V Ažli nastopili pevski zbori iz Nadiških dolin

Lepo uspela šagra sv. Jakoba

Letos so praznovali sv. Jakoba v Ažli kar tri dni in sicer v soboto 22., nedeljo 23. in pondeljek 24. julija.

Na zelo sugestivnem kraju, kjer se zliva reka Aborna v Erbeč, so organizirali fantje in dekleta iz Ažle ples, razne tekme ter veselle ljudske igre. Preskrbljeno je bilo za pijačo in jedačo, pa tudi vreme je bilo kar dobro naklonjeno organizatorjem, tako da je tridnevna prireditve popolnoma uspela.

Največ zanimanja je bilo med našim prebivalstvom za napovedan nastop pevskih zborov iz Nadiških dolin, do katerega je prišlo v nedeljo ob 18. uri. Nastopili so: pevski zbor «Rečanji» iz Les, «Živici» iz Podbonesca in cerkveni pevski zbor iz Špietra. Ne vemo pa iz kakšnih razlogov ni nastopil na novo ustanovljeni pevski zbor iz Sv. Lenarta, ki je bil dal svoj pristanek. Vsi nastopajoči pevci so bili deležni s strani številnih poslušalcev prisrčnih aplavzov.

«Rečanji» je zapel «Eno drevce», «Božime moje djetje», «La montanara» in «S strani Matajurja». «Živici» so zapeli tri furlanske in slovensko narodno «Najlepša je nadška fara». Pevski zbor iz Špietra pa je zapel štiri italijanske.

Pobuda organizatorjev prireditve za nastop pevskih zborov je bila res posrečena in hvalevredna, a ti nastopi v bratskem duhu ne gredo vsem pogodu. Karabinjerji so poizvedovali drugi dan pri organizatorjih, kakšne pesmi je pel «Rečanji». Živele toliko opevana svoboda za beneške Slovenje!

Karabinjerji sicer lahko poizvedujejo o vsem, vendar mislimo, da pretiravajo, saj ne predstavljajo tri zapete slovenske pesmi nobene nevarnosti za državo. Če bi bili malo bolj potrežljivi, bi bili lahko prebrali naslove zapetih pesmi v številnih li-

stih. Vsekakor stalno pozivedovanje in zasljevanje ustrežni diskriminaciji in ustranjanju, ministri v Rimu pa odgovarjajo na razne interpretacije, da smo svobodni, da ne živimo pod nobenim pritiskom!

SV. PETER

DEŽELNI PRISPEVEK ZA VODOVOD V MEČANI

Končno bodo imeli tudi ljudje, ki žive v Mečani, pitno vodo v lastni hiši. Do sedaj so morali namreč ponjek vaški «fontani» in še te je bilo malo, posebno v sušnih dneh. Deželno odborništvo za kmetijstvo je prav te dni nakazalo špeterskemu komunu šest milijonov lir, da bo mogel potencirati sedanji vodovod in napeljati vodo tudi v hiše.

HUDA NESREČA PRI DELU

Hudo se je ponesrečil pri delu 28-letni mehanik Miro Bordon, ko je popravljali nek avtomobil. Medtem ko je praznil iz tanka (serbatto) bencin, se je njegova obleka navzela plina in ko

IZ POD KOLOVRATA

Hud požar v Debenjem

Pred kratkim je bila vsa naša vas v alarmu, kajti okoli polnoči so ljudje zagledali plamene, ki so švigli iz zupuščene hiše Giovannija Tomasetiga. Ogenj se je zelo hitro širil, ker je pihal veter in oplazil še tri bližnje hiše.

V poletnem času je pri nas dostikrat pomanjkanje vode in tako je bilo tudi ob tem požaru. Bili smo v veliki nevarnosti in zato smo moralni klicati na pomoč gasilce (pompirje) iz Vidma, da so pripeljali s seboj tri

se je približal s plamenom, da bi popravil počeno cev, ga je objel plamen in ga hudo opekel po obrazu in gorenjem delu telesa. Takoj so ga prepeljali v čedadsko bolnico zaradi opekl in prve, druge in tretje stopnje in se bo moral zdraviti najmanj mesec dni.

POROKA

Poročil se je naš vaščan Beniamino Oviszach z Marijo Bordon iz Čedada. Vaščani jima čestitajo in žele dosti sreče in veselja v skupnem življenju.

IZ KANALSKIE DOLINE

UKVE

ČESTITKA

Gospod Succaglia Zaccaria, doma iz Španjuta v podboneškem komunu, ki opravlja dušopastirske delo v naši fari že 25 let, je bil te dni imenovan za monsignorja. Farani, kakor tudi njegovi sovaščani, mu čestitajo in želijo še mnogo plodnega dela med Slovenci Kanalske doline.

Naši dragi rainki

IZ KOMUNA SV. PETER: 66-letni Marcello Podrecca, 57-letni Ernesto Dorgnach, 77-letni Isidoro Jussa.

IZ KOMUNA PODBONESEC: 77-letni Emilio Butteria iz Podvršča.

IZ KOMUNA GRMEK: 61-letni Antonio Filipig.

IZ KOMUNA DREKA: 83-letna Maria Trinco vd. Tomasetig.

IZ KOMUNA PAPOTNO: 59-letni Giuseppe Jeroncic, 75-letna Amalia Stanig vd. Bergnach.

IZ KOMUNA SREDNJE: 67-letni Giuseppe Melich.

IZ KOMUNA SOVODNJE: 76-letna Vittoria Cernoia por. Cornetta, stanujoča v Vidmu.

IZ KOMUNA TIPANA: 84-letna Teresina Pascolo vd. Lendaro, stanujoča v Pordenonu.

IZ KOMUNA AHEN: 46-letni Paola Zamparutti.

IZ KOMUNA FOJDA: 14-letni Fulvio Mattarel.

IZ KOMUNA TAVORJANA: 71-letni Dante Pascolo, 77-letna Emma Fantini por. Cudicio.

IZ KOMUNA NEME: učitelj Dalmio Tomada.

Vsem svojcem naših dragih rajnjkov izrekamo globoko sožalje.

Anselmo Sinicco - Sela

Seconda festa dell' EMIGRANTE a Subit di Attimis

29 - 30 - 31 LUGLIO

PROGRAMMA

- Sabato 29 luglio**
Ore 12 Apertura dei chioschi con vini pregiati, specialità locali: polenta, frico e salsiccia
Ore 16 Incontro con le autorità
Dibattito sull'emigrazione
Ore 20 Inizio della serata danzante con il complesso «GALEB» di Nova Gorica
- Domenica 30 luglio**
Ore 17 Trattenimento con il coro «SLOVAN» di Trieste
Ore 20 Inizio della serata di gala Elezione «MISS EMIGRANTI» (concorso libero per le ragazze)
Giochi vari - Ballo con complesso «GALEB» di Nova Gorica
- Lunedì 31 luglio**
Ore 20 Gran ballo con fisarmonicisti locali di Subit Seguirà l'estrazione di una ricca lotteria

Pevski zbor «Rečanj» iz Ljes v Sloveniji

Se ankrat zbor «Rečanj» iz Ljes je nesu čez meje našo domacijo pjesam. Telekrat naši pjeuci so bli povajeni na «i retji kulturni te den» u Sentvid par Stični, ki ni dalec od Ljubljane.

Pjeucci so se odpejal z Ljes u saboto 8. luja s korjero. Ze tisto vičer so zapel tu veliki sal, ki je tu šoul v Sentvidu. Njeso bli sami: na programu so bli tud zbori iz Ungerije, iz Austrije an iz Stuttgartra, mimo treh zboru domaćih taz Sentvida.

Drugi dan, na nedrjejo 9. luja, se je vidlo, de je biu zarjes an velik praznik: 28 zboru usakih sort (jih je bluo vic, ki so imjel stare noše) so zapjeli usak po dvje pjesmi. Pjeucu je blua okuole taužent, vas, ki je use tuole parpravla pa šteje okuole 650 judi. Pa se vid, de tud majhana vas more lepe an velike reči napravt, če se denejo usi kupe... Ta kuo je blua ta u Sentvidu. Judje an use oblasti so skarbel, de usak, ki je biu povabjen, bi se ušafu ku doma. Ze kraj, kjer je Sentvid, je ljet. Svjet je zelo polozan, pa rasejo pouzjerode smrjeke an usaka druga fruga an pardjelo, ku tle par nas. Samo venjika manjka, a so imjel' usedno puno dobrega vina za taužente judi, ki so paršli od vic kraju na praznik od pjeucu.

Judje taz Sentvida so nam pustil narljeuš spomin. So znal zarjes usakega lepou an veselo sparjet. U čast nam Benečanom so djel von no veliko bandiero taliansko; takuo so nardil tud za te druge pjeuce, ki so paršli od drugih dažel. Semore reč, Tí ukrepi predlagajo «olajšave za naturalizacijou za tri skupine tujcev: za mlaude, ki živijo v Švici od šestega leta dalje in za obdobje dvanajstih let; za begunce, ki žive v Švici od šestega leta dalje in za obdobje dvanajstih let; za begunce, ki žive v Švici najmanj osem let in zamožeščarskih žena, ki predložijo prošnjo za naturalizacijo tri leta po poroki.

de smo pasal adan narljeuš dni odkar pjeje zbor «Rečanj».

Ce človek na vide taužent judi, ki kupe veselo pjejejo, na more zastopit kuo je tuole lepou. Narbuj luštno je bluo videt, kakuo pjeucci se lahko zastopejo. Smo bli ku-

pe zbori goz Niemčije, taz Ungerije, goz Austrije, iz Slovenije an mi tle iz Italije. Obedan se nie kregu an usi smo bli veseli.

Hudua se nam je zdjelo, kadar smo se muorli zvičer damu uarnit, takua de nismo mogli poslušat ansam-

bla VADNAL taz Gorenje Amerike, ki je godu zvičer.

Veseli bi bli še takih liepih dni. Tud tle par nas bi na bluo teškuo njeki tekega napravt. Nam bo buj lahko odprjet roke an sarce drugim judem, če parvo djelo se med sabo buj povežemo.

Bodo v Švici olajšave za naturalizacijo?

Da bi vsaj delno razrešili v Švici problem prisotnosti več kot milijon tujcev, ki je povzročil pri delu Švicarjev skoraj pravcato ksenofobijo, namerava švicarski federalni svet v kratkem pripraviti bistvene reforme za naturalizacijo emigrantov in pribežnikov.

Tako sta pravosodno ministrstvo in policija zaupala skupini izvedencev, naj pripravijo vse ukrepe za olajšavo naturalizacije tujcev, ki bivajo v Švici, ukrepe, ki so doslej naleteli na precejšnje nasprotovanje v kantonih in občinah. Omenjeni program naj bi izvedenci v kratkem predložili Švicarski vladi.

Tí ukrepi predlagajo «olajšave za naturalizacijou za tri skupine tujcev: za mlaude, ki živijo v Švici od šestega leta dalje in za obdobje dvanajstih let; za begunce, ki žive v Švici od šestega leta dalje in za obdobje dvanajstih let; za begunce, ki žive v Švici najmanj osem let in zamožeščarskih žena, ki predložijo prošnjo za naturalizacijo tri leta po poroki.

Načrt nadalje vsebuje predlog kantonalnim oblastem, naj znižajo z dvanajstih na deset let dobo, ki je potrebna za pridobitev Švicarskega državljanstva; dovoliti švicarskim ženam, ki so poročene s tujci, da ohranijo, brez posebne izjave, Švicarsko državljanstvo; avtomatizirati postopek za naturalizacijo otrok Švicarskih mater in tujih očetov.

Da bi zvezna Švicarska vlada uvedla omenjene ukrepe, bo morala vsekakor premagati odpornost kantonov in občin, ki s svojimi postopki samo otežujejo pridobitev državljanstva. Ven-

dar pa so zadnje čase že številni kantoni in občine svoja stališča omilile, kajti v resnicu se bo Švica čez nekaj let znašla pred dejstvom stalnega naraščanja otrok tujcev. Leta 1970 so bili med desetimi novoporočenci že trije tujci narodnosti, to pa so otroci, ki rastejo v Švici, tu obiskujejo Švicarske šole, napredujejo v svojem poklicu. Številni postajajo Švicarji brez državljanstva in bi bilo zato zagotovo nepravično, če bi zavračali morda najbolj zveste s previsokimi takšami in drugimi ovirami, da bi postali Švicarski državljanji.

Deželni zakon o izseljencih

Ali se bodo naši revni komuni strnjali s tem predlogom?

Deželni svet je pred kratkim razpravljal o zakonskem predlogu št. 305, po katerem bodo ponovno finančirali in delno spremnili postavke štirih deželnih zakonov in sicer zakon, po katerem so ustancali deželno konzulto za izseljenštvo in uveli finančno

pomoč izseljencem in njihovim družinam, zakon za podporo delavcem, ki so v slabem finančnem stanju, zakon za pomoč civilnim slepcem in gluhotnemim ter zakon za invalide, ki so delovno nespособni.

Za nas je najvažnejši tisti del zakona, ki zadeva izseljence. Po novem zakonu bo deželna uprava namenila za pomoč izseljencem nadaljnih 335 milijonov lir letno za letos in prihodnje leto. Glavna novost pa je, da bodo morale občinske (komunske) uprave prispevati z 10 odstotki finančno pomoč, ki jo dodelijo posameznemu izseljencu ali njegovi družini.

Kakor zveni to določilo zakona lepo in prav, pa je v praksi precej sporno, zlasti če pomislimo, da so prav tiste občine, iz katerih je največ izseljencev, najrevnejše v naši deželi. Zato je takšen predlog precej vprašljiv in bo lahko izpadel kot objektivno zmanjšanje podpor v vseh tistih primerih, ko občinske uprave ne bodo mogle kriti omenjenih stroškov za pomoč našim izseljencem, oziroma njihovim družinam.

Za dobro voljo

— Si slišal, kakšno žeeno je dobil naš učitelj? Zna sedem jezikov.

— Kakšen revež! Moja zna samo enega, pa nikdar ne pride do besede.

Slikarka kmetu: «Ali se smem postaviti v njivo?».

«Zakaj pa ne? Saj so vrabci postali že tako predzrni, da se strašila že nič več ne boje!».

uravnotevosten le samoprevara? Bilo mu je, kakor da mu je ohlapnilo telo. Precenjeval je svoje moći, predolgo je bedel. Ali pa mu je kozarec vina, ki ga je bil popil, težko legel v kri.

Postavil je svetlik na mizo in stopil do okna. Šum vetra, ki je nosil listje, veje dreves so se bičale med seboj. Hlad ga je spreleplet po telesu. Pogled mu je splaval na vas. Le v dveh, treh hišah so še svetili. Noč je bila temna, a se mu je začela svetliti pred očmi. Izza gore na vzhodu je vzšel mesec in ves rdeč obvisel nad obzorjem. Pokril ga je oblak, a še je znova splaval izza njega. Pokrajino je pokrivala medla svetloba; bila je kot pajčevina, v kateri se svetijo drobne, rosne kapljice. Zvezde so bile pobledele, oblaki so se podili kot strahotne, bele pošasti. Globoko v dolini, kjer je oko le slutilo cesto, je Čedermac zagledal luči avtomobila. Sledil jim je s pogledom, ki so se v dveh dolgih, svetlih pramenih obračale po pokrajini, dokler niso utonile za obronkom.

Tega se je zavedel le na pol, misli so mu bile drugje. Še nikoli si ni tako strastno zaželel počitka kot ta trenutek. Ne samo za nocojšnjo noč, ampak za dolgo... Kaj se godi z njim? Zavedel se je in se bojeval proti grdemu občutku onemogočnosti. Da bi se zamotil, je stopil k omari, v kateri so stale njegove najljubše knjige. Kolikokrat so mu bile v uteh! Koliko samotnih noči edine družice! Njihova skrivnostna lepota ga je odvračala od vsega zemskega in ga presajala v duhovni svet. Čutil je, da to noč ne bo mogel zaspasti. Ali pa bo spal le povrhu, mučno, v težkih sanjah. Z branjem se bo zamotil. Gledal je, izbiral je, kaj bi vzel v roko. Marsikateri napis ga je spominjal na mater, ki mu

Ta večer se je Čedermac še dolgo zasedel pri petrolejki; v drevju pred hišo je šumel veter in zdaj pa zdaj zamolko udaril v šipe. Pisal je neko prošnjo v italijansčini. Tehtal je besedo za besedo, stavek za stavkom, kakor da je uspeh odvisen od sloga.

Bilo je že pozno, ko se je odpravil spat. Stopil je v spalnico, tedaj ga je nenadoma obšel nerazumljiv nemir in mu vzbukal dušo. Kaj to pomeni? Ali je bila prejšnja

Kaj pravi Petar Matajurac? * * *

Kako je imela neka žena rada svojega moža v Belgiji

V rudniku Sv. Barbare se zgodili nesreča. Kamenje podsuje Jakoba in ga ubije. Delovni tovariši zberejo najboljšega med njimi, Janeza, da sporoči žalostno novico pokojnikovi ženi. Prosijo ga, naj ji pove na takšen način, da jo ne prestraši preveč, da naj jo prej pripravi do žalostne novice.

Janez gre od rudnika proti stanovanju udove ves potrt in premišljuje, kako bi bolje izvršil nalogo. pride pred vrata in potrka.

«Naprek! je slišal odgovor udove Marijance.

Ta je sedela in lupila krompir. Pripravlja je večerje zase in moža. Janez je snel klobuk in ga mečkal v roki. Sam ni vedel, kako bi začel. Marijanca ga je dobro pozna, saj sta bila skoraj vaščana.

«Usedni se, Janez, kajšan vjetar te je parnesule, kaj mi boš ljepega povjedu?».

Marijanca, nič ljepega ti ne bom povjeda!», je izjavil Janez. «Žalostno novico imam zate!». MARIJANCA: «A ja, kar povej mi, kar imaš povjedati?».

JANEZ: «S tvojim momem sma djelala kupe tu min!».

MARIJANCA: «To vjem!». JANEZ: «Donas se je zgodila nesreča, tojga moža je udarlot!».

MARIJANCA: «Al ja?» in je lupila krompir naprek, ne da bi se zganila z mesta. Ker Marijanca se ni prestrashla in je lupila

le naprek krompir, si je Janez dal korajšo in povzel:

JANEZ: Vješ, tojga moža je močnuo udarlot!».

MARIJANCA: «Al ja. In je lupila krompir naprek.

JANEZ: Tojga moža smo nesli u špitau an je u veliki nevarnosti, da zgubi življenje!».

MARIJANCA: «Al ja!» in lupi krompir naprek. Janez je zelo razjezido, da se ni Marijanca nič prestrašila. Jezila ga je njena trdnost, njeno neusmiljenje srce, njena brezbržnost, zato je zakričal:

JANEZ: «Al ja, al ja, al ja! Al vješ, da je tojga moža ubilo, zmečalo, zmastilo, zdrobilo! Al ja, al ja, al ja! Prekleta baba!». Se je zavnesel s pestnimi nad njo, ona pa je pobrala krompir in posodo in rekla: «Pa zados ga bo, če bom sama večerjal!».

Vas pozdravlja Vaš Petar Matajurac

A LISSA

Concorso della Caozone delle Valli del Natisone

Domenica 30 luglio ore 17

72

NA LJESAH

Senjam beneske pjesmi

Nedjelja 30. lipa od 5 popadan

autori - cantanti - orchestra e organizzatori tutti locali!

TUDI LETOS JE KULTURNO DRUŠTVO «REČANJ» PRIREDILO PRAZNIK, NA KATEREM BODO NASTOPILI NAŠI PEVCI Z NASIMI PESMI. PRIDITE TOREJ NA LJESO V NEDELJO POPODNE, DNE 30. JULIJA!

ANCHE QUEST'ANNO IL CIRCOLO CULTURALE «REČANJ» HA ORGANIZZATO UNA FESTA IN CUI SI ESIBIRANNO I NOSTRI CANTANTI CON LE NOSTRE CANZONI. APPUNTAMENTO A LISSA DOMENICA POMERIGGIO 30 LUGLIO!

še ni šla iz sreca. Pri tem mu je roka z ljubeznijo šla po knjigah, kakor da bi jih pobožal. In vendar ni našel knjige, ki bi se v tem trenutku prilegal na njegovim občutkom. Na slepo srečo je segel po prvi, a jo je takoj zopet postavil na prejšnje mesto. Vzdihnil je in zaprl omaro.

Pa se je nenadoma razhudil, sam nad seboj. Kakšni nemni občutki pa so to, ki se jim vdaja? Počitka je potreben in spanja. Ko bo zjutraj vstal, se bo samemu sebi posmehnil. Slekel se je, upihnil luč in légel, sklenil roke in tiho molil. Pogosto se je zatekel k molitvi, da bi laže zaspal; zdaj pa je molil iz dušne potrebe, iz čudne bojazni in nemira, ki mu je obteževal srce. Pogled mu je nehote splaval po sobi. Okna so se svetila, prameni mesečine so se usipali na strop in na stene... Bil je še deček, ko se je kdaj pa kdaj prebujal v mesečnih nočeh, strmel v svetlogo in sence; bilo mu je tako skrivnostno lepo, a obenem ga je tresla groza. Zdaj je nenadoma zastrmel v liso od vlage, ki se je odražala na stropu. Imela je čudovito podobno — spominjala ga je na zver iz apokalipse. Besede očenaša so se mu ustavile, polagoma so se mu izgubile tudi misli. Začumel je...

Iznenada ga je nekaj prebudilo, da se je bolestno zdrznil in odpril oči, srce mu je burno razbijalo. Napeto je prisluhnil; zunaj je v presledkih šumel veter, kakor da bi se voda v sunkih zaganjala v veliko kotanjo. Ali se je motil? Ali so bile le sanje? Znova je zaprl veke, vistem trenutku je zopet priletel v okno, pesek je zazvenel v šipe. Prej je bil še na pol v dremavici, a zdaj ga je predramilo do mozga. Dvignil se je na postelji in zastrmel v okno.

Cemu se tako plasi? Pomilovalno se je nasmehnil. Ali

za naše mlade bralce

Cesar in kmetje

Neki cesar je rekel kmetom:

— Kdor mi bo kaj zelo bistega povedal, tistem bom davek odpustil.

Prišel je kmet in povedal cesarju:

— Rodil sem se v tistem letu, ko se je pisalo tako naprej kot nazaj.

Kako bi le to moglo biti, si je mislil cesar in rekel, naj mu pove, katerega leta se je rodil in potem mu ne bo treba davkov plačevati.

— Rodil sem se leta 1691, mu je rekel kmet. Pa obravč leta še tako, zmeraj bo leto ostalo isto.

Cesar se je temu začudil in mu rekel:

— Nikomur ne smeš tega povedati prej, dokler ne boš videl trideset cesarjev.

šel skrivaj k tistem kmetu, tako da cesar ni vedel in je vprašal kmeta, katero je ti sto leto. Kmet mu je rekel:

— Jaz ti tega ne smem povedati, dokler ne bom videl trideset cesarjev.

Minister mu da osemindvajset tolarjev in pravi:

— Tu imaš osemindvajset tolarjev, pa mi povej, katero je to leto. Glej, na vsakem tolarju je po en cesar, enkrat si ga že videl, to je že devetindvajseti, ko te bo predse poklical, boš pa tridesetega videl.

Nato je kmet ministru povedal leto. Minister je odšel domov in je cesarju rekel:

— Jaz sem se že domislil, katero leto je to.

In je povedal cesarju pra-

vo leto 1691. Cesar se je temu začudil in dejal:

— Nihče drug ti tega ni mogel povedati kot tisti kmet.

Nato je kmeta poklical predse in mu rekel:

— Zakaj si se ti pregresil zoper mojo zapoved? Saj se nisi videl trideset cesarjev!

Kmet je odgovoril cesarju:

— Jaz sem že videl trideset cesarjev. Tukaj imam osemindvajset tolarjev, na vsakem je cesar. Ko si bil ti, cesar, pri meni, sem te tudi videl, to je že devetindvajseti cesar in sedaj te tudi vidi, to je trideset cesarjev.

Na to mu cesar ni mogel ničesar odgovoriti in mu je odpisal davke.

Medvedka in otrok

Nekoč je neki enoleten kmečki otrok odšel doma na planino in ni znal priti domov. Zvečer gajenaplani zalotila tema. Oče in mati sta ga vso noč iskala, a ga nista mogla najti. Ko je neka medvedka šla po gozdu, je našla otroka in si ga odnesla v svoj brlog k medvedkom. Tam ga je hranila in

negovala kakor svojega otroka. Ko je zvečer prišla domov, je zanetila ogenj, da so se greli. Tudi medvedki so se z otrokom vred greli, sedeč okoli ognja.

Ko so se nekoga večera tako greli, je medvedka, premagana od topote, zadremala. Ko je otrok to videl; ji je rekel: «Ne demaj, crni mož, ne demaj!». Toda medvedka je še dalje spala zraven ognja. Napisled je otrok vzel gorečo trsko in ji zopet rekel: «Ne demaj, crni mož, ne demaj!». Da bi jo zbudil, jo je z gorečo trsko sunil v trebuhi.

Pri priči se je od trske vnela medvedkina dlaka in vzplamela. Medvedka se je zbudila in od ognja prestrashena zbežala. Vrgla se je v vodo, ki je bila tam nekje v bližini, in utonila.

«Kar skoči sem, bo nam pa topleje!».

Pozneje pride še lisica: «Kdo je tam notri?».

«Jaz, sirota deklica, muha pobrculja, žabica pokrculja in zajec — novi hlapec!».

«Bo pa še zame kak kotiček», pravi lisica in se zmuzione noter.

Ponoči pricota še medved in vpraša: «Kdo je tam notri?».

«Jaz, sirota deklica, muha pobrculja, žabica pokrculja, zajec — novi hlapec in lisica pridna deklica!».

Medved pa nič ne prosi, marveč se kar baše noter.

Toda piskrček poči, deklica pa veka.

Vaški mlin

Leno, počasi
mlin na vasi
ropoče.

Voda šumi,
se v soncu iskri
in pada.
Kamni vrte se,
zrna drobe se
v moko.

Mlinar v hiši
mlina ne sliši,
dremlje in — spi!

TAVORJANA

V Tavorjani si znajo pomagati

Podrli bodo staro gostilno, razširili »plac« in ga preuredili v parkirišče

Tavorjana, precej velika vas »pedemontane«, ki slovi skoraj po vsem svetu po cjenjenem marmorju, s katerim gradijo znamenite stavbe in spomenike in poznana tudi ljubiteljem dobre domače kapljice, zlasti tokajca, verduca in pinota, bo kmalu spremenila svoje sedanje lice: postala bo še bolj privlačna, še lepša.

Center te vasi je namreč zelo tesen in zato je komunika administracija sklenila, da bo ukrenila vse potrebno, da se reši tudi ta pereči problem. Odkupila je zgradbo,

kjer je danes gostilna, in jo bo dala podreti. Tako bo nastal prav sredi vasi velik »plac«, kjer se bodo mogli ustavljal izletniki, in seveda tudi domačini, s svojimi prometnimi sredstvi. Tavorjana (jezikovno mešan komun), bo tako zadihalo. V zadnjih letih so popravili tudi več starih hiš in zgradili nekaj tudi novih, ki so prave vile. Vse to je pozitivno, kajne? Drugod se domovi zapirajo, vasi zanemarjajo Tavorjana se pa spreminja ...na boljše. In to je razveseljivo.

Tavorjanski komun je pole ter osvajala srca ljubiteljev folkloru in še bolj utrdile prijateljstvo sosednih narodov.

Prireditev, ki je letos še prav posebno dobro izpadla, ker je bilo naklonjeno tudi vreme, je organizirala domača folklorna skupina »Chino Ermacora«.

Centa je bila vse dni festivala praznično odeta, zavita v zastave in transparente z dobrodošlicami v vseh jezikih. Ton slovesnosti je zadal tudi prisotnost številnih deželnih, pokrajinskih in lokalnih oblasti.

Otroci iz Beneške Slovenije in Kanalske doline letujejo v Savudriji

Tudi letos so Zveza prijateljev mladine iz Slovenije sodelovanjem Komisije za doračajočo mladino pri Slovenski kulturno gospodarski zvezi v Trstu in kulturnega društva »Ivana Trinko« v Čedadu organizirali v

počitniški koloniji Ljubljane Center letovanje otrok iz zamejstva v Savudriji. Vsega skupaj je odpotovalo dne 17. t.m. iz Beneške Slovenije, Kanalske doline in Gorjškega 36 otrok, od teh 15 iz naše pokrajine. V Savud-

riji letujejo v udobnem domu skupno z otroki iz Slovenije, da si bodo nabrali novih sil za šolske napore, ki jih čakajo po počitnicah.

Ob simjem Jadranu jim želimo dosti sončnih dni in razvedrila!

Nasi otroci pred odhodom na počitnice v Savudrijo.

KAPLAN MARTIN ČEDERMAC

KAPLAN MARTIN ČEDERMAC

KAPLAN MARTIN ČEDERMAC

KAPLAN MARTIN ČEDERMAC

je mar prvič, da ga kličejo sredi noči? Spovedovat pojde To mu je bilo skoraj po volji. Pot v kako samoto pa bo trdno prespal ostane noči. Vstal je in se naglo oblačil v mesečini. Kdo želi zadnje tolažbe? V duhu je naglo prelepel vso vas, nikjer kakega bolnika. Pač — stara Breškonka zadnji čas ni več zahajala v cerkev.

Odprl je okno, ki je gledalo na dvorišče. V senci je stal moški in gledal navzgor.

«Ti si, Breškon? Takoj.»

«Ne», se je oglasil mož. «Nisem. Stopite dol!».

Kdo? Ni ga spoznal. To ga je nekoliko osupnil. Morda se je zgodila kje nesreča. Ali pa ga res kličejo v kako samoto.

«Spovedovat?» je vprašal. «Kam?».

«Ne, ne, gospod!». Oni spodaj je govoril pritišano, da ga je komaj razumel. «Pridite dol! Naglo!».

Čedermaca je obšla nejasna slutnja, da so ga mravljinici spreleteli po telesu. Tiko, po prstih je stekel po stopnicah v vežo. Odklenil je vrata, ki so vodila na dvorišče.

Mož, ki je dotele stal v senci, je stopil v mesečino. Bil je oblečen le na pol, gologlav, čevljev ni imel zavezanih, jopič si je bil ogrnil čez ramena.

«Gospod, po vas gredo», je zašepetal.

Cedermac ga je spoznal. Bil je Birtič.

«Pome? Kako — pome? Kdo?».

«Saj veste. Odpeljati vas nameravajo. Spodaj, na cesti, čaka avto. Kmalu bodo v vasi».

Cedermac je stal kot od strele zadet in gledal v moža, kakor da mu ne more verjeti. Bila je resnica. Birtičev obraz je bil ves zresnen, izražal je prepadenost in strah. V tre-

nutku je Cedermac sto misli spreletelo možgane. Prekrojova grožnja, otroci na vrtu, Žef Klinjon, tajnikova psovka, zdravnikovo opozorilo... Vse je bilo usodno, logično povezano med seboj. Kaj se je zgodilo, da se upajo? Nekaj se je zgodilo. Ali je res že vse izgubljeno?

«Pa ponoči?» se je zavzel z umirajočim glasom.

«Ponoči. Zaradi ljudi. Ne marajo delati šuma. Čakajo, da pospi vas, sicer bi bili že tu...».

«Pa kako si to izvedel? Kdo ti je povedal?».

«Izvedel sem pač,» je mož skomizgnil z rameni; o tem ni maral govoriti. «Odšel sem skozi okno zadaj, da me ne bi videl, pa čez njive in vrtove... Pa nikomur ne omenite, da sem bil jaz! Najbolje, da pobegnete. Mi vas ne pustimo odpeljati...».

Cedermaca so obhajali mešani občutki divjega poguma

in plahosti, čudno ga je spreletavalo po telesu. Ni se mogel odločiti v enem samem trenutku. Rad bi bil ostal, sklical vso vas in se pred očmi vseh dal odpeljati. Ne prostovoljno; ne prej, da bi ga vklenil kot hudodelca. Pa se je zbal posledič. Ne zase, za druge. Kaj je rekel Birtič? Da ga ne pustijo odpeljati. Kaj se lahko zgodi? A kaj, če pobegne? Kam? Za koliko časa? Od stiske je čutil vročino po telesu.

«Nikamor ne pojdem!» je rekel. «Tu sem, tu tudi ostanem».

«Nikarte, gospod!» mu je Birtič vroče prigovarjal. «Bog ve, kaj lahko nastane. Za zdaj se skrijete. Ko se vse poleže, se boste vrnili. Saj to ne more večno trajati».

Moža je bila sama treznost. Tvegal je, da ga je opozoril, a preveč se ni maral izpostavljal... Cedermac je

sklonil glavo, kakor da so mu težke misli ko skala legle na pleča. Globoko je vzdihnil in zopet dvignil obraz.

«Pojdem», je rekел zamolklo.

«Ne bojte se, nihče me ne najde».

Dal mu je roko. Mož je že izginil čez vrt, a on je še vedno stal na mestu in gledal v mesečino. Nato se je zdrznil in odšel v hišo.

Treba bi bilo hiteti. Toda ko je zaprl okno in pričkal luč, da se odpravi, ga je obšlo tako malodušje, da se je sesedel in topo zastrmel predse. Čemu ga preganjajo sredi noči, starca, ki se bo moral poslej ko zločinec potikati po tujih krajinah? Ali se jim res ne smili njegova starost? Storilo se mu je neznansko bridko in mu vzel vse moči. Nikamor ne pojde, saj tudi ne more. Tu ostane, pa naj store z njim, kar jim ljubo in draga.

Malodušje je trajalo le nekaj minut. Občutki so se mu menjavali naglo kot aprilske vreme. Porodil se mu je čisto jasen načrt. Pojde, dà, pojde, a se ne bo potikal po cestah in samotah kot izgubljen cucek. Pred ljudi bo stopil in se branil, dokler je svoboden. Če bo branil sebe, bo branil tudi Njega.

Naglo se je dvignil in pogledal skozi okno. Vas je bila mirna, tiha, temna, le pri Vancu je še gorela luč. Naglo, tresoč se po vsem telesu, se je odpravljal na pot. S seboj je vzel le nekaj denarja. Postal je in se s tesnim občutkom ozrl po sobi. «Saj se vrnem», je pomislil v tolažbo. In Katina? Imela je trdno spanje, v nočeh se zlepila kdaj prebudila. Ali naj jo pokliče in ji pove? Ne bi bilo konca solza in stokanja. Saj mu tako ne more pomagati.